

เมื่อออกเสียงคำว่า เพชรบุรี เป็น [เพ็ดชะ/บุรี] ทำไม [บุรี] จึงกลายเป็น [บุรี]

ศาสตราจารย์ ดร. อุดม วัชรธรรมสิกขดิตถ¹

บทคัดย่อ

ปกติคำว่า *เพชรบุรี* จะออกเสียงว่า [เพ็ดบุรี] แต่มีพวกหลงใหลสมาสจะให้อ่านว่า [เพ็ดชะบุรี] แต่เมื่อใดที่อ่านแบบสมาส *บุรี* จะกลายเป็น [บุรี] โดยอัตโนมัติ คุรุภาษาไทยจะไม่ได้ยินเพราะยังถูกรอบง่าทางสายตาและสมองว่าเป็น *บุรี* เหมือนเดิม คุรุภาษาไทยมักจะสอนว่าเมื่อนำคำภาษาบาลีสันสกฤต 2 คำมาประสมกัน(สมาสกัน)เป็นคำ ๆ เดียว ถ้าเสียงสุดท้ายของคำไม่มีเสียง [อิ] หรือ [อุ] ก็ให้แทรกเสียง[อะ] เช่น *เวช+กรรม = เวชกรรม* [เวดชะกำ] แต่ถ้าเสียงสุดท้ายมีเสียง [อิ] หรือ [อุ] ก็ให้ออกเสียง[อิ] หรือ [อุ] ด้วย เช่น *วุฒิกวาระ* [วุฒิทิวาเว] *เมรุมาศ* [เมรุมาด] แต่คุรุภาษาไทยไม่เคยบอกว่า *ยานพาหนะ*, *โศกศัลย์* และคำอื่น ๆ อีกมากที่ไม่ออกเสียงเนื่องแบบสมาสโดยไม่บอกเหตุผล คุรุภาษาไทยไม่ใส่ใจเรื่องมาตรา (mora) มุขยัต (prominence) และจังหวะ (rhythm) ในภาษาไทยการออกเสียง คำว่า *เพชรบุรี* เป็น [เพ็ดชะบุรี] โดยลงมุขยัตที่ พยางค์ [ชะ] เป็นการเพิ่มมาตราลงในส่วนหน้าของคำ ฉะนั้นสมองจะสั่งการโดยอัตโนมัติให้เพิ่มมาตราใน ส่วนหลังของคำจาก [อุ] เป็น [อุ] เพื่อให้สอดคล้องกับจังหวะในการออกเสียง

คำสำคัญ: จังหวะ, มาตรา, มุขยัต, สมาส

Abstract

The name of the province, Petchburi, is normally pronounced as [pheᵀtᵇburi], except by those who love word combination (samaᵇsa), and Thai language teachers who require their students to pronounce this word as [pheᵇtᵇchaᵇbuᵇri]. In this pronunciation the vowels in the second part of the compound, *huri*, will automatically be lengthened to [buuri], but Thai language teachers will not be able to notice, either visually or cognitively, the differences in short and long vowels in this word. Thai language teachers often teach that the combination of two or more Pali and Sanskrit words into one compound word is called samaᵇsa, and that under this rule, if the word does not end with [i] or [u], the vowel [a] is

¹ ราชบัณฑิตและอดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยศิลปากร

inserted after the last consonant of the first part; e.g., *เวช+กรรม = เวชกรรม* [weʃ˧etʃakam]; and that, if the first word in the compound ends with [i] or [u], it is pronounced with an inserted [i] or [u]; e.g., *วุฒิกาวะ* [wuʉ˧thiphaawaʉ˧], *เมรุมาศ* [meeruʉ˧maʃ˧at]. Many of these Thai language teachers never explain to their students that there are a number of word combinations with *samaʉ˧sa* in which the vowel [a] is *not* inserted between the two combined words, such as *ยานพาหนะ*, *โคกศิลา* and many other words. This may be because they are not aware of the influence of mora, prominence, and rhythm. Pronunciation of *เพชรบุรี* as [pheʉ˧tʃaʉ˧buʉ˧ri] places prominence on the syllable [chaʉ˧], thus adding a mora to the front section of the word. In this case the speaker will automatically lengthen the vowel [u] in the second section of the word to [uu] in order to balance the mora of the first section.

Key words: mora, prominence, rhythm, and *samaʉ˧sa*.

บทนำ

สำหรับท่านที่เคยใช้บริการของบริษัท รถไฟฟ้ากรุงเทพ จำกัด (มหาชน) หรือที่รู้จักกันดีว่า รถไฟฟ้าใต้ดิน เมื่อรถไปถึงสถานีเพชรบุรี บนถนนเพชรบุรีตัดกับถนนอโศกมนตรี ขอให้ท่านฟังผู้ประกาศอย่างดังออกตั้งใจท่านจะได้ยินเสียงประกาศว่าสถานี [เพ็ดชะ/บุรี] คำว่า *บุรี* จะได้ยินเสียงชัดเจนว่า [บุรี] เข้าใจว่าคนไทยบางคนอาจจะไม่สนใจหรือไม่สะดวกใจเลยว่าจะทำไมผู้ประกาศได้เปลี่ยนคำว่า *บุรี* เป็น [บุรี] โดยอัตโนมัติ นักภาษาไทย ครูภาษาไทยหายกันไปไหนหมด ไม่ออกมาสงสัยว่าปัจจุบันนี้ความแตกต่างระหว่างสระสั้นกับสระยาวไม่มีความสำคัญหรือ ทุกคนคงตอบเป็นเสียงเดียวกันว่าสระสั้นยาวยังคงมีความสำคัญในภาษาไทยอยู่ แต่ทำไมกลับไม่มีการออกมายาวไวเมื่อมีคนออกเสียงคำว่า *เพชรบุรี* เป็น [เพ็ดชะ/บุรี] ไม่มีใครเลยสักคนหรือที่สังเกตเห็นหรือสงสัยหรืออยากทราบสาเหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง การเปลี่ยนเสียงสระ [ə] เป็น [u] ในคำดังกล่าวเกิดขึ้น เพราะ

อะไร ตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหานี้คือการนำคำ 2 คำเข้ามาสมกัน

อิทธิพลของคำสมาส

การสมาสคือการประสมคำตั้งแต่ 2 คำเข้าเป็นคำเดียวกัน คำสมาสในภาษาไทยส่วนมากมักปรากฏกับคำภาษาบาลีสันสกฤตที่ยืมมาใช้ในภาษาไทย เช่น *เพชรบุรี*, *ราชบุรี* ช่วงหนึ่งที่สมาสเฟื่องฟู นักภาษาไทย ครูภาษาไทยรวมทั้งราชบัณฑิตยสถานจะจัดคำเข้าสมาสเลื่อนไปหมด ใครก็ตามที่ต้องการเป็นผู้ประกาศข่าวและพิธีกรทางวิทยุโทรทัศน์ หากไม่อ่านคำตามแบบสมาสจะสอบไม่ผ่าน มีหน้าซ้ำยังระบุว่า การอ่านแบบสมาสเป็นการอ่านตามหลัก ส่วนการอ่านของคนส่วนมากเป็นการอ่านตามความนิยม เช่น *ประณมศึกษา* ก็บังคับให้อ่านตามหลักว่า [ประณมมะสิกสา] หากอ่านว่า [ประณมสิกสา] เรียกว่าอ่านตามความนิยม, *มัธยมศึกษา* ก็ให้อ่านตามหลักว่า [มัดทะยมมะสิกสา] หากอ่านว่า [มัดทะยมสิกสา] เรียกว่าอ่านตามความนิยม *พสกนิกร* ให้

อ่านตามหลักว่า [พะสกกะนิคอน] หากอ่านว่า [พะสกนิคอน] เรียกว่าอ่านตามความนิยม *ประวัติศาสตร์* ให้อ่านตามหลักว่า [ประหวัดติสาด] โดยไม่แจงว่าหลักดังกล่าวคือหลักอะไรที่มีที่มาจากที่ไหน แต่ถ้าอ่านว่า [ประหวัดสาด] ถือว่าเป็นการอ่านตามความนิยม² แล้วลามไปถึง *อุตสาหกรรม* พวกกันออกเสียงว่า * [อุตสาหกรรม] *ตะนาวศรี* ออกเสียงว่า [ตะนาววะสี] และยังมีอีกคำหนึ่งคือคำว่า *ราชบุรี* เมื่อออกเสียงว่า [ราชชะ/บุรี] ก็จัดว่ามีพฤติกรรมเช่นเดียวกับ คำว่า *เพชรบุรี* โดยปกติคำนี้ออกเสียงเป็นคำ 3 พยางค์ว่า [ราชบุรี] เช่นเดียวกับ [เพ็ดบุรี] เสียงสระ [อ] ยังคงเป็นสระสั้นตามตัวสะกด แต่เมื่อมีการหลงใหล การอ่านแบบสมาสจึงเกิดการแทรกเสียง [อะ] เข้าหลังพยัญชนะสะกดที่เป็นภาษาบาลีสันสกฤตของคำหน้าหากคำนั้นไม่มีสระตาม และหน้าพยัญชนะต้นของคำที่ตามมาที่นำมาประกอบกันเป็นคำประสมหรือคำสมาส เช่น *เวช+กรรม = เวชกรรม* [เวดชะก่า] หรือคำหน้ามีพยัญชนะสะกดที่ลงท้ายด้วย [อิ] หรือ [อุ] ตามหลังพยัญชนะสะกดของคำนั้น เช่น *อุบัติ+ เหตุ = อุบัติเหตุ* [อุบัตติเหตุ] *เมรุมาศ = [เมรุมาด]* เป็นต้น ก็ให้ออกเสียง [อิ] หรือ [อุ] ด้วย แม้แต่คำไทยประสมกับคำบาลีก็สมาสกันได้ เช่น *ราช+วัง = ราชวัง* [ราชชะวัง] คำไทยประสมกับคำสันสกฤต เช่น *นาง+ลักษณ์ = นางลักษณ์* [นงลัก] คำไทยประสมกับคำเขมร เช่น *เพลิง+ฟ้า = เพลิงฟ้า* [เพลิงฟ้า] คำเขมรประสมกับคำสันสกฤต เช่น *บาย + ศรี = บายศรี* [บายสี]

² โดยไม่พยายามศึกษาดูว่าพจนานุกรมภาษาอังกฤษจะเลือกการออกเสียงคำที่มีผู้ใช้มากเป็นมาตรฐานของการออกเสียงและเรียงไว้ก่อนคำที่มีผู้น้อยกว่า เช่น often กำหนดว่าออกเสียงเป็น [ɒf★n also ɔft★n] โดยเอา [ɒft★n] ไว้หลัง เอา vɒf★n นำหน้า

คำเขมรประสมกับคำบาลี เช่น *กระยา+สารท = กระยาสารท* [กระยาสาด] เป็นต้น

กฎการสมาสในภาษาไทยมิใช่ง่ายดายเช่นนี้เสมอไปและครุภาษาไทยก็ไม่เคยสอนรายละเอียดเรื่องการสมาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง เช่น *ชลบุรี* ออกเสียงว่า [ชนบุรี] ไม่ใช่ * [ชนละบุรี] *ปทุมธานี* ออกเสียงว่า [ปะทุมธานี] ไม่ใช่ * [ปะทุมมะธานี] *ยาน + พาหนะ = ยานพาหนะ* ออกเสียงว่า [ยานพาหะนะ] ไม่ใช่ * [ยานนะพาหนะ] หรือ * [ยานะพาหะนะ], *ยานอวกาศ* [ยานอะวะกาด] ไม่ใช่ * [ยานนะอะวะกาด] หรือ * [ยานะอะวะกาด] เพราะเป็นคำมากกว่า 3 พยางค์³ *สุพรรณบุรี* [สุพันบุรี] ออกเสียงว่า [สุพันบุรี] ไม่ใช่ * [สุพันนะบุรี] *มินบุรี* ออกเสียงว่า [มินบุรี]⁴ ไม่ใช่ * [มินนะบุรี] *นงลักษณ์* ออกเสียงว่า [นงลัก] ไม่ใช่ * [นงงลัก] จะเห็นได้ว่าคนไทยไม่นิยมการแทรกเสียงสมาส [อะ] หลังคำที่สะกดด้วยเสียงนาสิก อันได้แก่ [ง, และน]⁵ โดยเฉพาะหลัง [ง] จะไม่มีการแทรกเสียงสมาส [อะ] เด็ดขาด *โลกสวรรค์, โลกมนุษย์* ไม่ออกเสียง

³ *ยานมาศ* [ยานนะมาด] ออกเสียงแบบสมาสได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นโครงสร้างแบบชยชยอย่างไทยคือตัวชยตามหลัง แต่ *ยานยนต์* ออกเสียงแบบสมาสไม่ได้เพราะพยัญชนะต้นของ 2 พยางค์ซ้ำกัน *ยวดยาน* ก็ออกเสียงแบบสมาสไม่ได้เพราะ *ยวด* เป็นคำไทยที่สะกดด้วย <ด> ไม่มีการออกเสียงแบบสมาสเมื่อตัวสะกดเป็น <ช, ค, ช, ฎ, ค, บ, ฟ, ฮ> ซึ่งไม่ปรากฏในบัญชีอักษรเทวนาครี เป็นที่น่าสงสัยว่าครูอาจารย์ชาวไทยไม่สะดุดตาสะกดใจบ้าง หรือว่า *ยานอวกาศ* ทำไม่ไม่สนธิเป็น *ยานาวกาศ* ด้วยเหตุผลอะไร

⁴ คนไทยส่วนมากออกเสียงเขตมินบุรีซึ่งเดิมเป็นชื่อ อำเภอหนึ่งของจังหวัดพระนครก่อนเปลี่ยนมาเป็นกรุงเทพมหานคร [มินบุรี] เป็นสระเสียงสั้นด้วยซ้ำไป นักภาษาไทยน่าจะวิจัยออกมาให้ได้ว่าเพราะเหตุผลอะไรคำที่มีสระเสียงยาวจึงเปลี่ยนเป็นสระเสียงสั้น

⁵ คำว่า *ชนนี* นิยมออกเสียงว่า [ชนนี] แต่ชาวบ้านมักออกเสียงเป็น [ชนละนี] ส่วนคำที่สะกดด้วย <ม> ที่มาจากภาษาบาลีสันสกฤตยังคงอ่านแบบสมาสอยู่ เช่น *รามเกียรติ์* [รามะเกียน], *ยมโลก* [ยมมะโลก]

แบบสมาสเพราะคนไทยออกเสียงเป็นคำ 3 พยางค์แล้ว ออกเสียงว่า [โลกสะหวัน] [โลกมะนุด] ตามลำดับ *โคกศัลย์* ออกเสียงว่า [โสกสัน] ไม่ใช่ *[โสกกะสัน] หรือ *[โสกะสัน] เพราะตามหลักทางสัทศาสตร์จะไม่มีการแทรก [อะ] ระหว่าง [ก] กับ [ส] เนื่องจากในภาษาไทยการออกเสียงโดยการดันลิ้นไปข้างหน้าง่ายกว่าการดึงลิ้นไปข้างหลัง และการเคลื่อนลิ้นจาก [ก] ที่เพดานอ่อนไป [ส] ที่ปุ่มเหงือกนั้นไม่ไกลกันนักในช่องปาก (อุดม วโรตม์สิขขิตต์. 2554) ส่วนคำว่า *ชาติไทย* ออกเสียงว่า [ชาติไท] เพราะตามหลักสัทศาสตร์ทั้ง [ต] และ [ท] มีฐานเสียงที่เดียวกัน คือ ที่ปุ่มเหงือก จึงไม่มีความจำเป็นต้องแทรก [อะ] ระหว่าง 2 พยางค์ที่มีพยัญชนะเสียงสุดท้ายและพยัญชนะต้นของพยางค์ถัดไปมีฐานเสียงเดียวกัน ในทำนองเดียวกัน *โยคเกณท์* ออกเสียงว่า [โยคเกน] ไม่ใช่ *[โยคคะเกน] ในกรณีของ *เขตพน* ออกเสียงว่า [เขตตพน] หรือ [เขตพน] ตามแบบสมาส แต่ *เหตุผล* ครุภาษาไทยกลับไม่ให้อ่านแบบสมาสว่า [เขตตพน] อย่าง *เขตพน* โดยไม่มีคำอธิบายและเหตุผลประกอบคำอธิบาย ที่จริงแล้ว *เขตพน* มีประวัติและที่มาจาก *เขตวน* เมื่อ <ว> แผลงเป็น <ุ> ได้ และ <ว> แผลงเป็น <พ> ได้ คำว่า *เขตวน* จึงมีอีกรูปหนึ่งคือ *เขตพน* จึงออกเสียงเป็น [เขตตพน] หรือ [เขตพน] ได้ แต่ครุภาษาไทยไม่พยายามอธิบายในลักษณะนี้ ส่วน *เหตุผล* นั้น ที่ไม่ออกเสียง [ล] ท้ายคำหน้า <ผ> เพราะโครงสร้างทางไวยากรณ์ของคำเป็นแบบ *และ/หรือ* (อุดม วโรตม์สิขขิตต์. 2542, 14) จึงไม่จำเป็นต้องอ่านแบบสมาส⁶

สมาสเป็นตัวการสำคัญที่เปลี่ยนเสียงสระสั้นเป็นสระยาวในคำว่า *เพชรบุรี* เป็น [เพ็ดชะบุรี]

คำว่า *เพชรบุรี* หรือ *ราชบุรี* ออกเสียงเป็นคำ 3 พยางค์ว่า [เพ็ดบุรี] หรือ [ราตบุรี] ตามลำดับ แต่เมื่อไรที่ออกเสียงแบบสมาส 2 คำนี้จะกลายเป็น [เพ็ดชะบุรี] หรือ [ราตชะบุรี] ตามลำดับ (อุดม วโรตม์สิขขิตต์. 2555) ธรรมชาติของภาษาไทยจะลงมขยัต (prominence) ที่พยางค์สุดท้ายของคำ ยกเว้นคำลงท้าย เช่น *คะ นะ ฮะ* คำแสดงอนาคต ได้แก่ *จะ* คำสันธานบางคำ เช่น *กะ (กับ)* และ *ก็* เป็นต้น พยางค์ที่มีสระเสียงสั้นกำหนดให้มีค่า 1 มาตรา (mora) โดยถือว่า *มาตรา* เป็นน้ำหนักของพยางค์ที่เกี่ยวข้องกับมขยัต (ดูอุดม วโรตม์สิขขิตต์. 2550) พยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือมขยัตกำหนดให้มีค่า 1 มาตราและสระเสียงยาวจะเปลี่ยนเป็นสระเสียงสั้น เช่น *เวลา* [wela] แทนที่จะเป็น [weela] *กีฬา* [kila] แทนที่จะเป็น [kiila] และพยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือสระเสียงสั้นตามด้วยเสียงสะกดแต่ไร้มขยัตกำหนดให้พยางค์ดังกล่าวมีค่า 1 มาตรา เช่นพยางค์แรกที่ไร้มขยัตในคำว่า *ปิติ มีนา ศึกษา หุนหัน อุดออม อุบอช* พยางค์แรกจะมี 1 มาตรา พยางค์หลังจะมี 2 มาตรา (เพราะพยางค์สุดท้ายจะลงมขยัต) เป็นต้น พยางค์ที่มีสระเสียงยาวหรือสระเสียงสั้นตามด้วยเสียงสะกดกำหนดให้มีค่า 2 มาตรา เช่น *เก่งกาจ ชับ ขาน คีฤทธิ โนรี สาธิต โอกาส* ทั้ง 2 พยางค์เป็นพยางค์ที่มี 2 จังหวะ (rhythm) อีกด้วย เพราะจังหวะมีความสำคัญต่อภาษาไทยไม่น้อยเวลาออกเสียงคนไทยนิยมออกเสียงคำเป็นกลุ่ม 3 แบบด้วยกันคือ แบบ 3 พยางค์ และแบบ 2 พยางค์ ได้แก่ รูปแบบ เบาท-หนัก เช่น มณี [manii] *เวลา* [wela] และ รูปแบบ

⁶ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงเรียกการสมาสแบบและว่า พันทวสมาส

หนัก-หนัก เช่น *สุด ๆ* [สุดสุด] *จะจะ* [จะจะ] แบบ 3 พยางค์เป็นแบบที่นิยมมากที่สุด แบ่งย่อยเป็น 3 แบบ ได้แก่ รูปแบบหนักเบาหนัก, เช่น *สาส์น*, รูปแบบเบาหนักหนัก เช่น *สวัสดิ์* รูปแบบเบาเบาหนัก เช่น *ยวรัตน์* แบบ 2 พยางค์ ซึ่งอาจจะขยายเป็นกลุ่มคำ 4 จังหวะ สำหรับแบบ 4 พยางค์ แบ่งย่อยเป็น 6 แบบ คือ (1) รูปแบบเบาหนักเบาหนัก ซึ่งอนุพันธ์มาจากแบบ 2 พยางค์ 2 กลุ่มต่อเนื่องกัน เช่น *ขมิ/ขมัน*, *สมัคร/สมาน*, *พสก/นิกร* (2) รูปแบบหนัก/เบา-เบา-หนัก เช่น *วิศว/กรรม*, *อุตร/ดิษฐ์*, *โภกขร/พรรษ* (3) รูปแบบหนัก-เบา-หนัก-หนัก เช่น *ราช/ธำ/นี*, *ปัญญา/จวิค/คีย์* (4) รูปแบบหนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *ราช/พัสด*, *รัฐ/ธรรมนุญ* (5) รูปแบบหนัก-เบา-หนัก/หนัก เช่น *คมนา/คม*, *วัฒน/ธรรม*, *มัตนา/ยง* (6) รูปแบบเบา-หนัก-หนัก/หนัก เช่น *สุวรรณา/ราม*, *สุภาภรณ์/พรรณ*, *ประสันนา/การ* ในกลุ่มมากกว่า 4 พยางค์ แบบ 5 พยางค์แบ่งย่อยเป็น รูปแบบหนัก/เบา-หนัก/เบา-หนักเช่น *รัฐ/วิสา/ทกิจ* และ รูปแบบหนัก-หนัก/เบา-หนัก-หนัก เช่น *ศก/ชลาศัย* รูปแบบเบา-หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *มหา/สารคาม* แบบ 2 พยางค์กับ 3 พยางค์ รูปแบบหนัก-เบา-หนัก/เบา-หนัก เช่น *อารย/ประเทศ* ในกลุ่มคำ 6 พยางค์ แบ่งย่อยเป็น 3 รูปแบบหนัก-เบา-หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *ภูมิศาสตร์/เศรษฐกิจ*, รูปแบบหนัก/หนัก-เบา-หนัก/หนัก-หนัก เช่น *วง/ดุริยางค์/สากล*, *โสด/ทัศน/ศึกษา* รูปแบบหนัก-/เบา-หนัก/หนัก-เบา-หนัก เช่น *ชาติ/ประชา/ธิปไตย* เป็นต้น

การออกเสียงคำว่า *ราชบุรี เพชรบุรี* แบบคำสมาส จะออกเสียงเป็น [ราชชะบุรี], [เพ็ดชะบุรี] ตามลำดับ *บุรี* จะออกเสียง ยาว เป็น [บุรี] โดยผู้พูดเองไม่รู้ตัว แต่ *สระบุรี* บาง

คนออกเสียงเป็น [สระหระ/บุรี]โดยที่ *บุรี* ยังเป็นเสียงสั้นเพราะอะไร เรากำหนดให้มาตรา (mora)⁷ ของพยางค์มุขยัต (prominence)⁸ คือพยางค์ที่ลงเต็มเสียงมีค่าเป็น 2 มาตรา พยางค์ไร้มุขยัต (nonprominence) คือพยางค์ที่ลงไม่เต็มเสียงมีค่าเป็น 1 มาตรา เช่น *สมัครสมาน* แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ *สมัคร/สมาน* จะมีค่าเท่ากับ $1+2+ = 3/1+2 = 3$ มาตรา ทั้ง 2 ช่วงเสียง ส่วน *ราชบุรี* [ราชบุรี] มีค่าเท่ากับ $2 + 1+ 2 = 5$ แต่เมื่อออกเสียงแบบสมาสโดยลงมุขยัตที่ [ชะ] เป็น [ราชชะ/บุรี] จะมีค่าเท่ากับ $2 + 2 = 4/1+2 = 3$ ช่วงหลังจะขาดไป 1 มาตรา เพื่อให้เกิดความสมดุลของ 2 ช่วงเสียง จะต้องทำเสียงสั้น คือ [อุ] ให้เป็นเสียงยาว [อุ] เพิ่มขึ้นมาอีก 1 มาตรา เป็น [ราชชะ/⁹บุรี] ซึ่งทั้ง 2 ช่วงเสียงจะมีค่าสมดุลกันเป็น $2+2 = 4/2+2 = 4$ สมองจึงสั่งการโดยอัตโนมัติให้สระในพยางค์ถัดไปเป็นสระเสียงยาวทันทีเพื่อรับการลงมุขยัตในพยางค์หน้าเป็นการทำให้จำนวนมาตราเท่ากับช่วงข้างหน้าเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งสองช่วงเสียงอันเป็นเรื่องของสัทศาสตร์ทางภาษา ส่วน *สระบุรี* [สระหระ/บุรี]หรือ [สระหระ/บุรี]นั้นออกเสียงได้เป็น 2 แบบ คือ รูปแบบเบาหนักเบาหนัก มีพยางค์แรก[ชะ] เป็นสระเสียงสั้นไร้มุขยัตโดยลงมุขยัตที่พยางค์ที่สองแล้วออกเสียงเป็น 2 ช่วงคล้าย *สุวรรณบุรี* [สุพัน/บุรี] ซึ่งมีค่าเท่ากับ $1+2 = 3/1+2 = 3$ [บุรี] ยังคงสภาพ

⁷ นักภาษาไทยสนใจมาตราเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแม่บทแจกลูกอักษรตามหมวดคำที่ไม่มีอักษรสะกดหรือมีอักษรสะกด แต่มักไม่สนใจมาตรา (mora) ดังที่ปรากฏในภาษาสันสกฤตและภาษาญี่ปุ่นอันเป็นหน่วยน้ำหนักของพยางค์ที่เนื่องกับพยางค์ที่เกี่ยวข้องกับมุขยัต

⁸ พยางค์ที่ขีดเส้นใต้เป็นพยางค์ที่ลงมุขยัต เช่น *เยาวราช*

⁹ พยางค์ ชะ เดิมมีค่าเท่ากับ 1 มาตราแต่เมื่อลงมุขยัตทำให้มีค่าเท่ากับ 2 มาตรา

เป็นสระเสียงสั้นได้เหมือนเดิมและไม่จำเป็นต้องทำให้เป็นสระเสียงยาวเป็น [อฺ] และรูปแบบที่สอง ลงมขยัตที่พยางค์แรก [สะ] และพยางค์ที่สอง [หระ] โดยยัตแนวนเทียบกับ *ราชบุรี* [ราชชะบุรี] เมื่อลงมขยัตที่ [หระ] ก็จำเป็นต้องทำสระเสียงสั้น คือ [อฺ] ให้เป็นสระเสียงยาวเป็น [อฺ] พยางค์ [นฺ] ก็จะมีค่ามาตราเพิ่มขึ้น 1 มาตรา รวมเป็น 4 มาตรา เท่ากับช่วงข้างหน้าเพื่อทำให้เกิดความสมดุลของทั้งสองช่วงเสียง

ครูอาจารย์ภาษาไทยมักไม่สนใจเรื่องมาตราเพราะมองข้ามความสำคัญของเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่าการออกเสียงคำภาษาไทยแบบหลงใหลการสมาส¹⁰ เช่น *ราชบุรี เพชรบุรี* จะ

เป็น [ราชชะบุรี] [เพ็ดชะบุรี] ตามลำดับโดยแทรกเสียง [อะ] ไปวันยังค่ำแบบไม่ลืมหูลืมตา นั้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำและให้เลิกกระทำเสียแต่บัดนี้ เพราะผู้ออกเสียงคำไทยแบบหลงใหลการสมาสเป็นการทำลายภาษาไทยอย่างไม่น่าให้อภัย เพราะระบบทางสมองของผู้พูดภาษาไทยจะไม่ยินยอมให้ท่านออกเสียงได้ว่า [ราชชะบุรี] และ [เพ็ดชะบุรี] ตามลำดับ การออกเสียงที่ถูกต้องของชื่อ 2 จังหวัดนี้ คือ [ราชบุรี] และ [เพ็ดบุรี] ตามลำดับซึ่งถือว่าถูกต้องตามแบบไทยอยู่แล้ว ชาวราชบุรีและชาวเพชรบุรีเขาออกเสียงชื่อเมืองของเขาว่า [ราช/รี] และ [เพ็ดรี]¹¹ ตามลำดับ ด้วยเข้าไป

ศาสตราจารย์ ดร. อุดม วโรดมลิขิตดิษฐ์

ศาสตราจารย์ ดร. อุดม วโรดมลิขิตดิษฐ์ จบการศึกษาระดับปริญญาเอกจาก The University of Texas at Austin ประเทศสหรัฐอเมริกา เคยดำรงตำแหน่งบริหารที่สำคัญ คือ รองอธิการบดีของมหาวิทยาลัยรามคำแหง อธิการบดีวิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ และผู้อำนวยการโครงการภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ปัจจุบันดำรงตำแหน่งประธานสำนักศิลปกรรม ราชบัณฑิตยสถาน

¹⁰ หมายถึงการแทรกเสียง [อะ] ลงทุกแห่งที่เข้าตัวคือความเป็น
ถ้าสมาสโดยไม่วางจะผิดหรือถูก

¹¹ เมื่อก่อนเรียกเมืองเพชรบุรีนี้ว่า เมืองทริบพรี

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. (2537). **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ, รวมสาส์น.
- จิรายุ นพวงศ์, ม.ล. (2517). เมื่อพยัญชนะตัวที่ห้าสวดวรรคเป็นตัวตาม. **ชมทางภาษาไทย**. กรุงเทพฯ, กรุงเทพฯการพิมพ์. น. 28-32.
- บรรจบ พันธุเมธา. (2549). **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ. บริษัทนานมี จำกัด.
- วชิรญาณวโรรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา. (2538). **บาลีไวยากรณ์ วจีวิภาค ภาค 2 สมาสและดัตถิต**. กรุงเทพฯ, มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ศรี แยมน์ดดา. (2538). อัจฉริยลักษณ์ของภาษาไทย. **วารสารภาษาและวรรณคดีไทย**. 8. พิเศษ.4-13.
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2540). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษา**. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง .
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2544). การออกเสียงคำไทย. **มุมมองทางภาษาตามวิถีภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ, ดันธรรมสำนักพิมพ์. น. 59-78.
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2544). ครุ-ลหุในมุมมองทางภาษาศาสตร์. **มุมมองทางภาษาตามวิถีภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ, ดันธรรมสำนักพิมพ์. น. 79-91.
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2545). **ภาษาศาสตร์เหมาะสมเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ, ดันธรรมสำนักพิมพ์.
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2546). มองพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 **ศรีขไมอาจารย์**. กรุงเทพฯ, ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. น. 67-89.
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2547). **ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์**. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2550). มุขยัต(Prominence), มาตรา(Mora), และจังหวะ (Rhythm). **วารสารสวนสุนันทาวิชาการและวิจัย**. 1.1(32-37).
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2554). ทฤษฎีการออกเสียงคำไทยตามหลักภาษาศาสตร์. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน**. 35.4 (กำลังจัดพิมพ์)
- อุดม วโรตม์สิขิตต. (2555). ปัญหาภาษาไทยที่นักเรียนอยากถามครู. **วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย**. (กำลังจัดพิมพ์)
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2535). **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพฯ, บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- Whitney, William W. (1960). **Sanskrit Grammar**. Harvard University Press.